

LXXXII.

[1656.]

*Serenissime ac Potentissime Dux Venetorum, Domine, Domine
ac nobis amice honorande,*

In tanta distancia loci, ipsa fata prono animo nostro invidere videntur, dum raram nobis suggerunt occasionem praestandi Serenitati Vestrae officia parataque obsequia nostra, quam nunc, in privatis quibusdam arripiendo, animitus precamur felicissimos in multas annorum myriades Serenitati Vestrae successus. Simulque rogamus ut mercatores ditionum nostrarum, cum commerciis in dominium Vestrae Serenitatis peragrantes, ab iniustis turbationibus sint liberi ac immunes. Quos et modo magnas iniurias difficultatesque a quodam Stephano Beblai sibi iniuste illatas pati nobis est relatum; de quo praefato Stephano barones nostri, nomine Iordaki, Staty et Thoma, thesaurarii Principatus nostri, palam, publice libereque recognoverunt, et illum Stephanum consocium commerciorum certa scriptaque obligatione cum ipsis fuisse, in omni eventu mercatorio, ac, post divisas mercationes, pariter sortem suam, ut alii consocii, accepisse et praeterito principi, antecessori nostro, pro libito suo vendidisse. Modo autem, ab ipso, in dicta causa, innocentes mercatores nostros Venetiis postquam infestari inaudiverimus, intercessoriales

nului la oastea turcească se făcu în adevăr pe la începutul lui Septembrie. Iată-î cuprinsul :

«Sacratissime Romanorum imperator, domine, domine ac maecenate clementissime. Obsequiorum meorum humillimorum, diligenti praemissa commendatione, omnia fausta ac prospera faelicesque progressus ac eventus Sacrae Maiestati Vestrae, cum diuturna in annos nestoreos valetudine summaque a Deo ter Optimo Maximo benedictione, ex intimis animi mei medulis, tanquam obsequentissimus ac minimus servorum Sacrae Maiestatis Vestrae cliens, precor.

Gratissimas accepi literas ab Sacra Maiestate Vestra per famulum eiusdem Lucam Matkovicz. [A aflat succesele Împăratului și] immutabilis gratia singularisque animi propensio S. M. V. erga me, servum suum. [Se va arăta recunoscător.] De rumoribus, quales in partibus moderno tempore grassantur nostris, ex oretena relatione praefati famuli S. M. V. intelliget. [Și de acum va măi da știre.] Datum ex castris positis ad fluvium Seret, 6 Septembris, anno Domini 1637. V. măi sus, pp. CLXXXVII-VIII.

nostras pro illis ad Serenitatem Vestram retulimus, ut homines nostri in dominiis Serenitatis Vestrae ab illo Stephano non perturbentur; qui et apud nos, si quaedam ei iniuria apparuerit, satisfactionem per strepitum iuris a consociis suis obtinere potest, non infestando commercia in dominiis aliis. In reliquo, nos singulari gratiae Serenitatis Vestrae cum promptitudine obsequiorum nostrorum recomendamus. Datum in civitate nostra Iassii, die 20 iunii, anno Christi 1656.

Serenissimae Maiestatis Vestrae observandissimus amicus
et servire paratus:

*Georgius Stephanus,
Princeps terrarum Regni Moldaviensis.
Io Gheorghie Ștefan Voevod.*

[V^o.] Serenissimo ac Potentissimo Duci, Dei gratia Duci Venetorum, domino, domino ac amico nobis honorando.

[Venetia, *Archivio di Stato, Lettere principi, busta 15.*]

LXXXIII.

[Constantinopol, 27 Ianuar 1658.]

Levinus Warnerus către State.

Post meas 30 decembris datas, nunciatum hic fuit, inter illa quae Adrianopoli nunc tractantur, decretam fuisse praefecti Valachiae, brevi quoque decernendam Bogdaniae gubernatoris mutationem. Successit (quod antea controversum erat, sicut 22 septembris significavi) satrapa christianus, postquam, praeter ingentia alia munera, quater centena millia imperialium obtulisset. Varias quidem vias tentarunt primi moderatores dictarum provinciarum ut sibi denuo conciliarent Turcarum animos, sed ira fuit implacabilis, quod delictum illorum, quia contra Imperium esset commissum, inexpiabile sit iudicatum. Unde, qui eorum hic loci erant residentes, vehementer iam accusantur quod posterioribus hisce belli veneti temporibus quibus aliquando cladis aliquid passi sint Turcae, vires Imperii huius nimium extenuarint apud principes suos, qui,

eo persuasi, audacius facere sint ausi, quum nunc facta poenitet. Et certe non deerant tunc quoque inter ipsos Turcas qui, propter adversa belli foris et seditiones domi, regnum hoc compararent (de quo etiam publica satyrica extabant) decrepito seni, qui, desperato pristino vigore, fomentis tantisper sustentaretur, donec animam efflaret.

LXXXIV.

[Constantinopol, 25 Februar 1658.]

Același către același.

Praeterito vigesimo septimo ianuarii, inter alia indicavi designatum fuisse novum Valachiae praefectum, qui postea, cum provinciam illam esset occupaturus, repulsus fuit a primo eius gubernatore, qui, ut locum suum tueatur, multas copias auxiliares cogit ex vicinis locis, et inprimis fretus est supetiis Cosacorum, licet illorum perfidia iam saepe antea fuerit cognita. Unde iam Tartari stant in procinctu, quibus et turcici milites adiunguntur, grassaturi in Valachos, tanquam in rebelles, si imperata regia non exequantur....

LXXXV.

[1656 8.]

a)

Ex castris Regiae Maiestatis Poloniae ad Choinice, [30 octobris 1656].

[Tatarii aũ luat 50.000 de robi.] Imperator Turcarum amicitiam suam erga R. M. declaravit, expeditis ad Tartarorum Chanum, ad Bassam Silistriensem, ad Moldaviae et Valachiae Waivodas mandatis, ut ad requisitionem regis Poloniae prompti sint contra quemlibet hostem insurgere¹.

b)

[Palatinul Ungariei către Împărat; Pressburg, 14 Octombrie 1658.]

¹ În știrii polone (*ibid.*), găsim și aceia că Hmilnițchi, «Valacum quoque minis Chami Crimaei coactos ad desistendum a coniunctione armorum cum Rakoczio».

Quidam mihi Vaivoda Transalpine, de facto in exilio haerens, scribet. [Trimitte scrisoarea Împăratului, întrebînd ce răspuns să dea.]

[Arch. Academiei Maghiare, cutia LIX.]

LXXXVI.

[1658-65.]

[Extrase din Protocoalele târgului Cohalm (Reps), in Ardeal.]

[1658. Maiü. Turci în ținut.] 27 Iunii. Ist der Moldawer Wayda Stephán mitt villen Völckern vonn Ihr Fürstlichen Genaden vonn Ungern, nemblich vom Giorgio Rakoczy dem Jüngern, inn den Markt kommen und die Nacht über auch den Läger im Markt gehalten. Derer Völker aber, als die Polaken, sindt zum Theil zum Mirkvássa, theils zu Ugra hiedannen, auser dem Markt zihende, gelegen; die ungrische Haydo seyn czu Katzendorff, die Bleschländer zu Hameroden, unnd die Moldawer beym Weyda im Markt verblieben. Zu computiren, summatim etwa mehr denn thausentt, auserhalb denen, welche anderstwo hinzihen, unss unwisslich, Willens den new von Turca eingesetzten Wayden zu bestreiten; ist aber unglukelig ergangen, unndt das mehrer Theill erwenntten Volks erschlagen inn der Moldawe...

14 augusti fuit prima fuga oppidanorum ad arcem, ob irruptionem Tartarorum et aliarum gentium hostilium condescendentium, etiam duorum Wayvodarum volachicarum regionum, Transalpinæ et Moldaicae scilicet.

22 eiusdem mon. Kaczam et Steretfordiam fidem (?) funditus combusserunt, conferentes se, post incendium factum, iterum in Barczam, plus minus sesquicentum numero, primam combustionem qui fecerunt. Ubi, tam illorum qui in arce, quam extra, secunda fuga.

[27. Apoi Tatarii, tãind. Cu ei și Cazaci.]

[24 Novembris.] Im Quartier sindt auch in diesser Zeitt wallachische Völker und Multáner unnd sonnstern vermengte Völckern zum Dároc, Teutschen Tech auch, unndt anderstwo

im Stuell, nich wenig, ein schwerer Last undt Bürde; der Höchste erledige unns von ihnen. . . .

[În 1661 năvălirea «turcă», cu Alî-Pașa, etc. Și în 1662.]

Anno 1663, den 6 Decembris, alss der Moldawer Waywoda, mit Nahmen Boghdán Kyrck, mit Koszaken, Tarthern und Moldauern mit im ander, ans 20.000, zwanzig taussent Mann starck, von Ober-Ungern, unter dem Erezck-Uyvar herkommend, in unseren Stuel langete, frühstückte der Waywoda selbst zu Schweischer. Wir aber befuhreten unss, die gantze Zerme (oder Taber) möge in unserm Marckt Nachtläger halten, schickten derohalben auss Einwilligung eines Ehrsamens Weisen Rathss zween Weisen Herrn auss unserer Mittlung entgegen, nemlich dem Waywoda und seinem Obersten, bittligen anhaltend, so es möglichen were, unseres Marcktss zu verschenen. Da wir denn durch unsere Demuth so vill Gnaad erlangeten dass, zwar der Waywode in eigner Person, woll auff 100 Mann neben ihme, mitten durch unsern Marckt hindurch zogen, aber die übrige Völcker alle worden von dess Waywodenss Legaten, so vor dem Tabor bey unss ankamen, in der Obersten Jass (*sic*), bey unserss Müllerss Hauss über die Bach hinüber gewiesen, und zogen also, ohne mercklihen Schaaden, durch die Kayss. Gass nach Homorod und Streitforth. Der Waywode und die Moldawer hielten Nachtläger zu Homorod, die Koszaken und Tartern aber zu Streitforth, und thäthen dem Armuth an beyden gedachten Ortheren mächtiges Schaaden in Haÿ, ungedräschenem Korn und Haber, dass fast gar nichtss überbliebe. Dess anderen Tages, in aller Frühe, machten sich diese Völcker auff, überfüllen die Sommerburger plötzlich, und, weil die arme Leüthe sich auss Furcht auff die Burg verfięgeten, üebeten die Völcker in der Gemein Gewalt, brochen die Häusser und Keller auff und thäthen sehr grossen Schaden in gedräschenem Korn, Haber und sonst Früchten, brochen auch die Kırche mit Gewalt auff, worauss sie villen Haussrath und Kleider wegnahmen ¹.

¹ În Socotelile Cohalmului, la 1663, găsim : «Item eben dess Peter Deakss

[1665.] Nach dem die Waywadin auss der Wallachey entwichen und sich in unser Landt nach Also-Rakos zum Peter Deak salviern wollen, welches der Törck verstanden, hat also balt ettliche Törcken, dabey auch ein Fürsten-Commissarius gewesen, abgefertiget, die Waywodin zu sich zu holen; weilen aber die Waywodin wegen Leibes-Schmertzen nicht alls balt sich auff den Weg begeben können, haben wir auss Ihr F. Gnaden Mandat folgenderweise Élés nach Also-Rakos auff der Waywodin Ration führen müssen. Den 19 Ianuarii [«Heu, Haber, Grossbrodt», «einen Rumpt schön gezimmert Kormahl», «Hünnern», «Bier»; și a doua oară: «Gänsse», «Eyer», «Butter», «Zwiebelen». Și a treia oară: «auff der Wädin Ration». «Item die 6 Februarii . . . : Eymer gutt Bier».]

Nachdem wir die Waywodin auss der Wallachey achtzehn Wochen lang, beyd für Menschen undt Ross, allerhandt Élés nach Also-Rakos auss unserem Stuel führen lassen, haben wir auss Ihr Fürstliegen Gnaden Mandat den 13 May von Homorod, Kacza, Darotz, Thikoassa, Garath und Schorvénségh 66 Ross mit Sillen und aller Bereitschaft geben müssen, sie von Rakos biss nach Schessburg zu führen, 1665¹ . . . .

Diner, welcher die Ochsen so dem wallachischen Vaivoda vom Stuel überschickt worden, dass er etliche zurücke gelassen, verehret Taller 2». Cf. cu Krauss și Ioan Bethlen și cu aceste știri cuprinse în *Mon. Comit. Trans.*, XIII, pp. 266-7: La 20 Iulie 1663 Ghica e la Făgăraș, pe cind Dabija și Tatarii se aflaă abia la Preașmăr. La 22-4 ale lunii, Domnul muntean trece Oltul la Porumbac. La 2 August, «tristis nescius quo fato rapturus», vine, cu 3.000 de oameni, Dabija, și cu Cazaci. Pentru întorsul Muntenilor, v. și Kemény, *Deutsche Fundgruben*, II, pp. 139-40. — După Nekesch-Schuller, p. 278, Grigore trece lângă Brașov la 16 Iulie, nu pradă, dar e prădat el «de hoști»; la 21 Dabija vine, prădind însă crud. Cf. p. 281. — Doamna Ghicăi scrie către principesa lui Apaffy la 17 Iulie, din lagărul de la Zernești (*Török-Magyark. Állam-Okm.*, IV, pp. 100-1).

¹ Cu privire la această fugă a lui Grigore Ghica, iată ce cuprind nouă rapoartele olandese:

19 Septembrie 1664. La Neuhäusel a fost, scrie ambasadorul, un mare de-sastru, «e qua Valachiae administrator cum solis triginta, Bugdaniae rector cum quindecim militibus evasit».

23 Ianuar 1665: «Post profugum Valachiae principem praepositus ei nuper fuit rector novus, nomine Stridari, id est ostrecarius, quod pater eius vendendis ostreis sustentaret vitam».

LXXXVII.

[1659-60.]

Acta dierum sub quibus Georgius Rakocius et Acatius Barczai, una cum suis adhaerentibus, intra et extra civitatem Cibinium super regimine regni Transylvaniae contendunt, anno 1660.

[Decembre 1659. Barcsai face un manifest.] His inserit etiam Vaivodae Minye et Georgii Gyika, Passae item Szilistriensis, imo etiam regnicolarum Transalpinæ gesta.

[10 April 1660.] Orto sole, veniunt duo Valachi, qui principi literas ferunt a Vaivoda transalpinensi, domino Gyika Georg, quarum summa haec est:

Edes fiam Ngod elhidyé
hadainkat az Silistrai Passa-
val s haddal fél küldot.ük
a Budai Vezerhez, most Lu-
gosnal Iennak a Portarol

Fiule dragă, să creadă
Măria Ta că oștile ni le-am
trim's cu Pașa din Silistra
la Vizirul din Buda; acum
e la Lugoș căpitanul Ali

Despre purtarea Domnilor noștri în lupta de la Leva v. «Continuatio historiae Hasan-Agae defuncti Vezirii Supremi Kiupruli Achmed Bassae murtherdar» [Hasan Vegi] (ms. quart. lat. 539 în Bibl. Museului Național din Pesta, p. 165): Husein a fost învins, «Valachis et Moldavis hic nullum prorsus subsidium ferentibus, duo duntaxat vel tria milia heroum confiniorum ac Husein-Bassae totum famulitium in acie stabant; quod si enim Valachi ac Moldavi simul concertassent, nec unicus infidelium evasisset... Valachorum et Moldavorum currus omnes diripuerunt. Valachi et Moldavi dicebant in eodem loco et tributum regi dare et simul pugnare utrumque simulne fieri potest? Dux eorum, cum equis propriis, ad Portam Ferream aufugerat».

În relație cu pribegia lui Grigore Ghica e această mențiune dintr'o Cronică a Zipsului — «Chron. Scepus., p. 31» —, pe care o dă Carol Wagner, în *Collectanea de regno Comaniae* (Bibl. Museului Național din Pesta, fol. 3745):

«5 Januar 1668. Herr J. Georgius Gika, princeps et Vajvoda Transalpinæ, von Wien hier ankommen, in Willens sich hier als exul aufzuhalten, deme die Stadt mit ihrem höchsten Schaden das Stadt- oder Gasthaus völlig einräumen müssen». Apoi: «Den 26 April 1670 kam Georgius Gika, princeps Valachiae Transalpinæ, wieder alhier an... (sic); den 27 reisete fort nach Wien». Cf. *Török-Magyarok Állam-Okm.*, IV, pp. 169, 174-5 (Apafy arată Turcilor că Domnul n'a fugit pe la el), 200-1, 213 (pentru adăpostirea Doamnei). Scrisoarea din Budowitz a lui Ghica, publicată în Hurmuzaki, IX¹, e din 2 («2º»), și nu 24 Sept. 1665.

Ali-Passa Capitan, kita . . . ally az Velenczetek ellen zalo hadnak generalissa zelt, rendes tellenk mofis generalisagra, s cziak azt zarjak hogy erkezek mentost he mennek az Tatarokis kün fünülnok fogyatkozás abbol el hidyé edes fiam Ngod nem lessen, az hatalmas Cszarnak lesyen Ngodra gondviselése, etc. Az melly leveleket Ngod küldett a kiket hova kevantatott el kuldeczem, ezutanis azt czelekessem etc. Datum ex Bukurest.

Oretenus autem iidem Valachi referunt talia :

Az Vaidaval szembe leven aztis monddt hogy, nem tud elmenni Dalahova, az az Rakoci hogy a hizet se halanak, mert bizony mind eltonjattya az orssaghteket, annyi hed megyen most hogy az szemmejek sem lephe tike, ha ez az Barcsai Fejedelem eleibe nem mehet órhaddok, mind el zesslek el pusstultak, hogy jessen fel az Török Czassarzal Rakoci, nem gondollya e megh, niaczoda esreje hagyon, etc., etc., etc.

[16 Maiü. Se scrie la Braşov:]

Havasalföldeböl azon az Iassutan akaz Coztandin Vayda ki szaladni, ugy zi-

Paşa de la Poartă, care a fost numit generalul oștii contra Venețienilor, și acum e numit general, și numai aceia așteaptă să sosească mîntuitorî, dacă se duc și Tatarî . . . Dintr' aceia să crezi, dragă fiule, nu veî avea nici-o scădere: puternicul împărat îți va avea de grijă, etc. Scrisorile care mi le ai trimis, să le trimit unde dorești, și după aceasta voiî face tot aceia, etc.

Fiind față 'n față cu Voevodul, a spus că nu poate merge la Dalahova (?), nici de veste nu-î aude lui Rákóczy, căci zău tot . . . țerile voastre; atîta oaste merge acum, că ochii nu o pot cuprinde; că domnul Barcsai nu poate merge înaintea lor cu oaste, tot se va pustii; ca să vie Rákóczy [la pace] cu Împăratul Turcesc, nu se gîndește, ce putere lasă etc.

Din Muntenia pe drumul acela vrea să fugă Constantin Voevod; să ai grijă, dacă

gyazon ha lehet, kgltek re- se poate, să l prindeți; cu
gedya megh, azzal talal ked- asta te veți face plăcut și
veseget s mind az Portan, înaintea Porții și Turcului.
s mind az Törökök előtt.

[20 Maiu] Ad obtinendum passum Veres Torony [care fu-
sese părăsit de Rákóczy, ce-l păzise încă de la Crăciun] qui
descenderant: idem Pribek Ferencz, d. Kovatz Istvan et d.
Stamp Gergely, magister civium cibinensis, referunt Vai-
vodam Coztandin obsedisit sedem in Tergovistya, d. autem
Georgium Gyikam fugisse ad Fekete Gyurgyo; statum regni
Transalpinæ non secus esse turbatum quam nosrum hunc
Transylvaniae.

[Bibl. Academiei Maghiare, Hist. fol. 158.]

LXXXVIII.

[Viena, Iunie 1660.]

Haec promitto ex corde facturum, accepta a S. Cesarea
Regia Maiestate gratia:

Gratiam hanc supplico a potenti manu Cesarea ut me sedi
legitimae in Principatu Moldaviae restituere per interpositio-
nem dignetur. Est etenim facillima via, quandoquidem omnes
barones et Provincia me requiret, uti patet ex litteris ex-
ternis.

Ego vero promittam primo, et iuramento firmato, quantum
ex me fuerit, non solum me (quod diu in corde habui) et
meam familiam subdere obedientiae et pedibus Sanctae Ro-
manae Ecclesiae, agnoscendo caput universale Summum Ponti-
ficem, cum omnibus meis, sed promittam provinciam meam
totam futuram sensim (?) ac principatum sub eadem Summi
Pontificis obedientia, cum articulis essentialibus.

Promittam similiter et iurabo idem tractare cum domino
principe Vallachiae Transalpinæ, dummodo erit meus amicus
et fidelis socius, ut ille quoque eadem in sua provincia faciat
et exequatur.

Promittam item et iurabo, quantum in me erit, agere et
operari, et dominum principem Vallachiae adiungere, ut Pa-
triarcha Constantinopolitanus in posterum ille eligatur qui

sit addictus Ecclesiae Romanae; quo creato, facilius exteros, et per ipsum, et per nos, in nostram sententiam attrahemus.

Promittam insuper et iurabo in manibus Vestrae Sacrae Regiae Maiestatis me unum episcopum catholicum ad latus semper habere, qui, non solum pro spirituali consolatione animae nobis assistat, sed sit intimus in omnibus noster consiliarius et coadiutor, dummodo fuerit a Beatissimo Pontifice Romano et Vestra Regia Maiestate destinatus.

Promittam item et iurabo in manibus Vestrae Sacrae Regiae Maiestatis me scholas publicas in residentia pro iuventute in christiana religione educanda erecturum et Reverendos Societatis [Iesu] Patres, vel similes, positurum, qui eandem publice instruant iuventutem et in omnibus officiis edoceant; de quibus nobis curae erit ut honeste vivant.

Caetera quoque huiusmodi, quae erunt a Vestra Cesarea Regia Maiestate perbenigne ordinata, firmiter iurabo et [pro] posse exequar.

Non in lingua puniendum, sed in capite plectendum me submittam, si alienus in supradictis inveniar, et maxime si cum domino Racozio in eius iniquitatibus consensum habuerim, aut in posterum consentiar, vel cum eodem sim in parte aliqua, sive factione unitus.

Si haec omnia ad voluntatem Sacrae Regiae Maiestatis successerint, ego hic, Vienna, deposito sub infamia iuramento, firmiter in manibus Vestrae Sacrae Regiae Maiestatis, iurabo me, non solum in posterum perpetuum servum futurum, cum omnibus meis, sed promittam provinciam totam futuram sub potestate Vestrae Sacrae Cesareae Regiae Maiestatis et feudalem. Imo, si ex gratia Vestrae Maiestatis in fide nostra erimus, modo cum optata pax cum omnibus conclusa sit, casu quo aliquando alte decreverit Vestra Sacra Cesarea Maiestas se contra Crucis Sanctae hostes insurrecturum, vel quemcumque alium, ego etiam cum capite et sanguine meo semper ero ex parte Vestrae Sacrae Cesareae Regiae Maiestatis.

[Roma, *Arch. Vaticanului, Nunziatura di Germania, 167.*]

LXXXIX.

[1662.]

[Extrase din Socotelile Mediașului, la Arch. din Sibiiu.]

[1662.] Die 11 Septembris. Schikte ich den Szeocz Janos mit den Rossen, so aus Fürsten Befelich unter die wallachische Legation ihn Tabor begerth worden, bey Torda... Die 16 Septembris. Schike ich der Moldauer Legation grun Fische, d. 45. Ittem Wein, oct. 5, d. 50. Ittem aqua vitae d. 28. Ittem Birn undt Persen d. 8... Eodem geb ich dem Szeocz Janos, dass ehr der wallachischen Legation nachgeritten biss kegen Galt undt die Postross zuruk gebracht. [8 Octobre. Solie tatară «bey der Stadt beyhin getzogen». 10 Novembre. Aceiași la Făgăraș la principe.] Die 28 Decembris. Eodem kauffte fuer die wallachische Legation 6 Kubel Habern, f. 3/12. Ittem gebe ich ihm Vermuth-Wein, oct. 6, zue d. 12, tt. d. 72. Ittem grun Fische d. 80... Ittem Furstl. Gnade, sampt dem Kuczug Mehmet-Passa undt seinem Kriegsvolk, seindt ihn die Stadt herein komen, 12 Octombris 1662, undt ist allher geblieben biss 11 Jan. a. 1663... Ittem nach deme der Furst fon Cronen zueruk komen ist ¹....

XC.

[1663.]

Extras din «Supplementum in libros 4 rerum Transylvaniae a...d. I. Bethlenio..., adiectum ac collectum per quendam historiophilum; 1697¹».

[1663.] Incolae in Apoldia Superiori plerique castellum deseruerant, paucioribus in arce interiori relictis, qui transeuntis Transalpine principis furias difficillime et cum praesentissimo vitae necisve periculo amoliuntur... Transalpinenses, ad Sabesum usque penetrantes, frumenta ad Sabesum fluvium propinquiora corripere incipiunt, erectis tentoriis in ipsis segetibus, passim per equos triticum iamiam meten-

¹ În registrul 1667-72 se găsește pentru acest din urmă an: «Ittem ist auff unterschiedlige turkische, wallachische undt moldauische Legaten und grossen Herren Ankunfft, ausspendiert in summa...».

dum depascunt, millio tamen parcentes, ne fratribus suis Valachis damnum intulisse viderentur. [A treia zi vine fiul Hanului. Apaffy la Sebeș, apoi «ad castra».] Tertio abhinc die denuo adest hospes, mutatis ad Sabesum fluvium castris, ipse princeps: intra urbem biduum commoratur. Mox adest nuncius qui peregrinos principes Transylvaniam iam ingressos nunciat, procedere Transalpinum Wayvodam, nec procul abesse Cibinio. [Se strâng lucrurile, fug locuitorii până la Miercurea, iar Curtea principelui la Sibiiu. Se trimit de orășeni soli la Chiuciuc-Pașa, care făgăduiește a-i apăra, viind însuși.] Venit ergo abominandus hospes ante Transalpini principis adventum, ill... [*rupt*] comneatum civibus indicit pro alendis militibus suis intra urbem. [Suferinți cu acest prilej.] His per octiduum fere absumpti hospitibus, eliberantur, Passa Petrofalvinum versus abeunte; quem in bladis commorantem salutatur Wayvoda Moldaviae, absque omni nostrum damno per territorium sabesiense praedictas furias secutus... Et sic misera Transylvania, hoste vacua, adhuc misere quiescit. Nos vero Sabesienses reliquias spicarum colligimus, non sine lacrimis¹....

[Bibl. Museului Național din Pesta, quart latin 2423, p. 38.]

XCI.

[Viena, 13 Octobre 1663.]

Hanno detti Tartari havuto licenza dal Primo Visire di ritornar alle case loro; ond' hanno venduto alli Moldavi et Vallacchi li prigionii fatti nella prima scorreria, per pochi tallari; sì che queste due nationi, come christiani, haviano con poco riscatto in libertà li nostri, contentandosi di una dozzena de tallari per testa....

[München, *Hof- und Staatsbibl.*, ms. 192, it. fo 191.]

¹ Autorul avea cincisprezece ani la anul unde se oprește Bethlen; de la 1669 la 1674 stă «in peregrinis regionibus»; are «status privatus» numai. — Despre noi spune multe. De interes ar mai fi mențiunea planului pe care-l avea Constantin-Vodă de a năvăli în țară la August 1659 (p. 26), sau însemnarea că și Domniii noștri se întorceau de la Viena, în 1683, încărcăți de pradă (p. 68).

XCII.

[Din «Guerre di Ungheria»; ms. it. 576 al Bibl. din München; f° 76.]

[1664.] In questo mezzo che della somma delle cose quivi si guerreggiava, il principe di Vallacchi con suoi e con alcuni Tartari e Turchi, racozzati da loro presidii dalli Bassà di Buda e di Neucheusel, assalì Lorens; il qual luogo, messosi su la difesa, fù alli 29 di luglio dal marescial di campo Souches e tenente-marescial Heïssler, con la sconfitta del Valacco¹, soccorso; confessando egli d'haverne a bello studio agevolata la vittoria a christiani per il zelo, che egli s' era già da gran tempo a lor prò posto in cuore; il che ci pare, essendogli stato levato dal Turco a questo titolo il principato e convenuto ricovrarsi ne' regni cesarei, dove sin hora honorata provigione per lo suo piatto riceve². . . .

XCIII.

[Belgrad, 14 Decembre 1664.]

[Residentul Reniger către Împărat.]

[Vizirul a citat pe cei doi Domni. Al Moldovei] è comparso e, per haver mostrato obediencia, è stato subito rilassato, con conditione ch' egli paghi puntualmente, liberamente il debito tributo e si presenti ogni tre anni alla Porta Ottomana. L'altro non si hà fidato di venire; per questo è stato deposto, concedendosi la libertà al paese di propor e nominar un' altro in luogo suo, conforme hanno quì presentato al Gran-Vizir un gentilhuomo valacco, il quale è subito par-

¹ Racconta che egli haveva 8^m huomini de suoi, 4^m de Tartari et da 500 in 600 Turchi, che a bello studio haveva prima mandato fuori i Tartari a depredare, e ch' indi, dato lui volta con suoi nel conflitto, lasciò in preda a nostri quei pochi Turchi che seco furono. (Notă în ms.)

² E un contemporan și martor ocular, cum se vede de pe p. 23. La stînga Turcilor, în această luptă de la Leva, se aflău Romniî (München, *Hof- und Staatsbibl.*, ms. it. 192, f° 283: raport vienes din 26 Iulie 1664).

tito per Adrianopoli, per render omaggio al Sultano, e sarà dichiarato principe...

Pochi giorni sono, arrivò un corriere di Transilvania con aviso che la principessa di Walachia si hà salvato in Transilvania e vi sia stato arrestata sino ad un ordine più precisò della Porta; fatto con artificio delli Transilvani, quali vorrebbero precipitar il principe medesimo¹....

[Bibl. Universității din Pesta, G. 72: «Guerra de Hungaria».]

XCIV.

[1673; conjectural.]

Apaffy către regele Poloniei.

[Răspuns la o scrisoare din 20 Ianuar, în favoarea lui Constantin-Vodă.] Praetendit debitum, sed mihi ne grossum quidem unquam mutuo dedisse ipsamet sit testis. [Dacă a dat Statelor, va fi avînd un act.] Nec ea, qua Sua Dominatio pollebat prudentia, sine indubitata refusionis assecuratione tantam profudit summam. [Neavînd însă înaintea decît «nuda verba», nu poate vorbi Statelor, «qui tributo ottomanicae Portae persolvendo impares se sentiunt».]

Același către Constantin-Vodă.

[Răspuns la o scrisoare din 18 Februar.] Cum itaque nihil sit nobis datum, nosmet debitores nemo arguere potest. [Vor fi poate acte,] iuxta consuetudinem in toto orbe christiano in rebus talibus observari solitam... Audimus inter Illustrissimam Vestram Dominacionem ac Celsissimum quondam principem Barcsaium amicitiam mutuis officiis esse cultam, quod grata recolimus mente; utinam nunc quoque in vicinia nostra florentem videremus, amicitiae officiis non defuturi; optamus-

¹ Tot acolo se află și o «Narratione delle campagna contra el Turco dell' anno 1664». În rapoarte din 1663 se spune că Tatarii, Cazacii, Romînii erau la 25-30.000 de oameni. — Cf. Iorga, *Ist. lit. rom.*, I, p. 102 n. I.

que ut Deus Vestram Dominacionem ad feliciora traducat tempora diuque incolumem conservet... Radnoth....

[Bibl. Academiei Maghiare, Hist. oct. 135, pp. 256-7, 257-9¹.]

XCV.

[Constantinopol, 27 Februar 1679.]

Colyer către State.

.... Omtrent de tyt waren in Adrianopolen aengecomen de heeren ambassadeuren van Transilvanien ende Ragousa, ende den Grooten-Heer hadde alsdoen den heer Cerbaen, een der principaelste boyaren in Walachie, tot prins van de provincie aengesteld; alle welcke heeren, benevens den voorst: heer internuntius, den 27 van de voorm. maent decemb. hare audientien by den Kayser hebben gehadt. Den prins van Walachie wert de eerste geintroduceert... Den eersten heer [Internunciul] bracht gen presenten.

Pe acest timp sosise la Adrianopol domniî ambasadori ai Ardealului și Ragusei, și Sultanul a făcut atunci Domn al Țerii-Românești pe d. Șerban, unul din cei mai însemnați boierî de acolo. Cari domni, toți, pe lângă zisul domn Internunțiu, au avut la 27 ale acelei luni Decembre audiență la Sultan. Domnul muntean a fost dus înnăuntru cel d'întăiu... Internunciul n'a adus daruri...

¹ O scrisoare a lui «Constantin Basarab, cu mila lui Dumnezeu Domn al țerii Moldovei», Iastrzebiec, 11 August 1670, pentru această sumă de 5.000 de galbeni, se află în *Türk-Mag. Állam-Okm.*, IV, pp. 494-5. În 1673, Decembre, el veni cu Poloniî la Iași, pentru a lua Țara-Românească, dar nu izbuti, și la 29 Ianuar 1674 el se găsea la Sniatyn, de unde scrie pentru datoria veche Ardelenilor (*ibid.*, V, pp. 183, 190-1, 199-200, 219).

[1688.]

XCVI.

Copia litterarum a Tökelio ad suum residentem.

Quod tibi in hisce litteris transibo, in secreto Vizirio Magno significet :

Ladislaus Csaki, qui antea Constantinopoli in captivitate detentus ac deinde ad Caesarem recurrit, in civitate Szatthmár integro anno substitit, praeterito autumno cum exercitu in Transilvaniam perrexit, inde in nomine Caesaris Germanorum per regnum polonicum ad principem Valachiae cum legatione transiit et magnam summam pecuniae secum portavit, qua militiae, quae pro servitio principis valachiensis conscripta est, stipendia persolverentur. Princeps Valachiae Caesari Germanorum denuo rescripsit litteras huius tenoris : generales Germanorum, inquit, de exercitu turcico imminente aestate nullum habeant metum. Vezirius Supremus cum summa difficultate persuasit Chano Tartarorum ut Augusta sequatur castra, quia Tartaris novae contributiones impositae erant. Quod si Caesar et pontifex romanus non parcant pecuniis et hoc anno felicem expeditionem bellicam habuerint, Valachia, Moldavia et princeps Transylvaniae Tartarique a Porta Ottomannica deflecterent. Igitur Turcarum exercitum colligit ex hominibus belli imperitis, ut, si 30^m sumerent, vix 6^m ad tractationem armorum apta et capacia sint. Admonuit Germanos ut omni modo prae omnibus arcem munkaciensem capiant. Capta enim arce illa, inquit, in vicinitate Transylvaniae et Poloniae nullum esse timendum hostem. Deinde suavit ut exercitus germanicus in Transyivaniam ingrediatur, alio enim modo principem Transylvaniae ab obsequio Portae Ottomannicae abstrahi non posse, neque audere principem ut semet ipsum pro hoste publico declaret. Taliter de principe Transylvaniae ad Aulam Caesaris scripsit . . .

[Bibl. Universității din Pesta, Col. Kaprinai, XXIV, pp. 79-80; Alba-Iulia, Bibl. Batthyányi, *Continuatio interpretationis*, etc.].

¹ Cuprinde traducerea, într'o formă puțin deosebită din care am dat 'extrase în Apendicele la *Socotelile Sibiinului*.

XCVII.

[1692.]

Perillustris ac generose domine, vicine benevole,
observandissime,

Credimus Celsissimi principis, amici nostri, familiarem benevolentiam erga nos incessanter operari, uti non solum ex mandato eiusdem, sed etiam ex proprio Marte, nam saepius nos erudire solent literae, quarum memores semper extabimus nostramque gratiam, ubi pro tantis beneficiis postulaverit, paratam habebit, et credimus iam facto, et non infecto nostro amico, quod nostrorum negotiorum penes Celsissimum semper promotor et defensor erit, uti etiam fuit; etiam intellectis vero novis nostra hylaris hodie domus, faxit Deus ut brevi foeliciora audire vellemus. Circa occurrentias harum partium potest etiam Celsissimo nunciare quod castra polonica descenderant usque Zvancsam et, superius Zvansa fortalicium, nomine Palanka, restaurando et praesidiando, reversa sunt. Szucsaviam etiam veniebant ad tria millia militum, et nostri obviamere Tataři, etiam in Polonos triumphum reportaverunt, ita ut et supremus eorum officialis, nomine Csinczki, tria acquisiverit vulnera, si non est mortuus: vix quatuor aut quinque eorum evaserunt sane; et, si non defecissent sagittae Turcarum, vix ullus evasisset. Concilium celebrari auditur in Polonia aut in Litvania. Me domino recommendo, et his permaneo

M. D. V.

benevoli, paratissimi:
princeps Moldaviensis:1ma Novembris 1692.*Io Costantin Voevod.*

Plane, dum volebamus sigillare literas has, supervenerunt 14 octobris exaratae nobis literae, tum Celsissimi, cum M. D. Vostrae; quas gratanter recepimus.

[V^o:] Perillustri ac generoso domino Michaeli Inczedi de Varad, cum plenis titulis, domino et vicino benevolo, nobis observandissimo.

[Pecete mică, octogonală, de ceară, cu inscripția ștearsă și bourul.]

[Bibl. Museului Național din Pesta, 2867 fol. lat.]

Noi lămuriri la Prefață și Documente.

XCVIII.

[1602.]

Humillimus servus Nicolaus Petrascus, defuncti Michaelis Wayvodae filius [ad dietam Posoniensem]. In quantum delictum rerum mearum iam secundario devenerim, penes fidelitatem S. Regni Hungariae Coronae omnia bona mobilia amittendo, difficilimum et lamentabile est dictu, ac proinde, ne vestras prudentissimas et pientissimas aures commemoratione extremarum mearum miseriarum ac pie defuncti parentis mei fidelissimis ac heroicis factis servitiisque adgravare videar, unico verbo, humillime et ob amorem christianitatis oro, dignentur pro sua pietate in me afflictissimum graciles suos oculos convertere ac ex compassione dumtaxat christiana auctoritate sua apud Sacratissimam Caes. Regiamque Maiestatem efficere ut illa 15^m talerorum, per 70 xgos (*sic*) computando, mihi persolvantur; quae liquide a S. Maiestatis Camera Ungarica persolvi deberent ac patet ex obligatoriis superinde datis; ut, ea gratia et caesarea clementia mediante, partim suppellectilem meam oppignoratam redimere, partim vero ut me intertenere queam, donec aut afflicto statui meo a praepotenti Deo Caesareaque Maiestate melius provisum fuerit, aut optanda morte superne poenitus me, iam fere excusum omnibus fortunae bonis, ostiatim mendicare oporteat.

[Eder, *Analecta*, ms. fol. lat. 2241 al. Bibl. Museului Național din Budapesta; vol. VI.]

XCIX.

[1. Un izvod de la Gheorghii Ștefan-Vodă, de orânduiala birului, cî-au eșit la Iuni, la vălet 7162, precum arată anume.]
25.758 ug. Țăranii de numea, câte 2 ug.; pe 12.879 nume:
29.060 ug. Curtenii.

393 ug. Curtenii ce s'aŭ ras din călăraș și s'aŭ scris curtenii.

11.060 ug. Călărașii, cu cei ot Gălaț.

- 168 ug. Dajde hotnogilor.
 201 ug. Sănițarii, cu 6 ug., un vătav.
 20 ug. Pușcașii ot Niamțu.
 1.344 ug. Păhărniceii.
 2.839 ug. Mazălii cu vlădicii.
 3.139 ug., 12 p. Hănsarii.
 84 ug. Vătașii za hănsarii.
 1.000 ug. Popii.
 1.207 ug. Slobodziile.
 550 ug. Împrumuta[ț].
 600 ug. Cetile ot Iaș.
 152 ug. Dajde călăraș ot Târgul-Frumos.

77.575 uj. 12 p. fac.

Undea s'aū dat aciaști bani.

- 55.234 ug. s'aū dat în baniī birului.
 5.493 ug., 3 p. în cheltuiala Agăi.
 1.333 ug., 7 p. 2.000 talerī ce s'aū trimis Pașii i cheaeliī
 lui.
 6.516 ug., 16 p. S'aū dat în lef[i]le lui Avgost.
 2.045 ug. Năpăștile și pecetluiturile.
 1.906 ug., 16 p. S'aū dat mai mult în ciia orânduială.

72.529 ug. fac.

5.046 ug. p[o]l rămân asupra Visternicului.

200 ug. Lipsa celor 6.516 ug., ce s'aū dat lefi.

2.073 ug., ce sânt asupra Sturdzoai.

[2. Un izvod, iar de la Gheorghii Ștefan-Vodă, din vălet
 7162, de sama lui Vel Vist., de orânduiala birului; cariī fac
 111.511 ug.: cī-aū luat și unde i-aū dat; precum arată anumea:]

Cī-aū dat bani cu lipsă.

3.340 ug. Aū dat lui Capegilar-Chihaesă și oamenilor lui.

7.071 ug., 6 p., ce s'aū trimis cu Ușeriul în poclonul Îm-
 părat[u]lui i altora.

1.000 ug., ce s'aū triimis lui Săianuș-Paș[a] și chihai lui.

1.600 ug., ce s'aū trimis la Crăm, în bani cī-aū mers cu
 Costantin și cu Husăin-Aga.

1.563 ug., 7 p., s'aū dat lui Husăin-Aga și oamenilor lui.

- 2.666 ug. 13 p. 1.000 taler[î], ce s'aũ trimis boiarului de cheltuial[ă].
- 8.000 ug. Cele 12.000 taler[î], ce s'aũ dat, însã:
1.000 taler[î], în poclonul Vizãriului și
2.000 taler[î], chihaeliũ lui.
- 7.333 ug., 7 p. 11.000 taler[î], ce s'aũ trimis lui Chiauș-Paș[a] cu Husãin-Aga.
- 1.333 ug., 7 p. 2.000 taler[î], ce s'aũ dat pintru soboli cã-lugãr[u]lui moschicesc.
- 3.712 ug. 1.568 taler[î] pol, ce s'aũ trimis lui Paraioti.
- 1.666 ug., 13 p. 2.500 taler[î], ce s'aũ dat lui Michiș Cheremin.
- 3.019 ug., 14 p. S'aũ orãnduit Visternicilor pentru cheltuiala lor pãr la Fevrari.
- 336 ug., 13 p. O pungã, cã-aũ dat Ioniț[ă] Vist. în casã.
- 1.013 ug. 7 p. 1.520 taler[î], ce s'aũ trimis Bacãi (*sic*) pentru bani, an[u]m[c] cã-aũ dat în bir.
- 1.000 ug. 1.500 taler[î], ce s'aũ dat omului lui Ahmet-Aga pentru datorie.
- 666 ug., 13 p. 1.000 taler[î], ce s'aũ dat pentru datorie omului lui Hasan-Aga.
- 446 ug., 20 p. 668 taler[î], 8 p. s'aũ dat pintru sãneț[i]le Curților.
- 133 ug., 7 p. 200 taler[î], ce s'aũ dat lui Michiș Ianăș.
- 266 ug., 13 p. 400 taler[î], ce s'aũ dat Hatmanului pentru cele 200 ug. aur.
- 66 ug., 13 p. aũ luat Dabija pintru cei 50 ug. aur, cã-aũ lipsãt din galbini cã-aũ schimbat la Mãteș-Vodã.
- 133 ug., 6 p. 200 taler[î], ce s'aũ dat lui Stirie Geleplu pentru datorie.
- 50 ug. 75 taler[î], ce s'aũ dat omului lui Cantacozino pentru datorie.
- 49 ug., 7 p. 74 taler[î], s'aũ dat de s'aũ umplut o pungã a lui Michiș Ianăș.
- 114 ug., 13 p. 172 taler[î], s'aũ dat pentru soboliũ ot solã.
- 133 ug., 7 p. 200 taler[î], s'aũ dat cãsornicarului.

- 80 ug. 120 taler[i], s'aū dat pintru cia copilă cī-aū adus cu a luī Nibojatco.
- 73 ug., 7 p. 110 taler[i], ce s'aū dat luī Ionașco păr-călab pintru căldări.
- 133 ug., 7 p. 200 taler[i], s'aū dat luī Lișcovicī, pintru 100 ug. aur ce sânt la Preliudschiī.
- 42 ug., 12 p. s'aū dat pintru cele 200 ug. aur la Hatmanul, ce s'aū schimbat de la Comisul; fără 500 lei, ce s'aū dat din cas[ă].
- 44 ug., aū luat Doamna ot zlotașī ot Bacău, de i-aū dat pentru niște iarbă.
- 30 ug., aū luat ot zlotașī ot Roman.
- 112 ug., 13 p. 184 taler[i], ce s'aū dat în baniī Sultān[u]luī, ce n'aū agīunsu din dajde ci s'aū pus.
- 76 ug., 19 p. s'aū dat Hatmanuluī pintru 9 poloboaci de mieri.
- 202 ug., 303 taler[i] aū luat Nacul Comis de aū dat lefi unor dārăbanī la Rădianī.
- 900 ug., s'aū dat Visternicilor pentru cheltuiala lor, când aū fost Sturdzea Visternic.
- 768 ug., s'aū ertat Curtenilor celor noi, pentru zloț.
- 352 ug., s'aū ertat Păhărnicieilor.
- 120 ug., s'aū ertat Păharniculuī ot Sucīav[a] și slobodzii ot Niamțu.
- 72 ug. S'aū ertat din cīi 30 potronicī.
- 229 ug., 6 p. Cī-aū luat maī mult din cele ținuturī ce s'aū orânduīt în cele 10.000 talerī.
- 342 ug., năpăștile ot Bacău, și ot Sucīav[a], și ot Putna.
- 76 ug. p¹, ce s'aū ținut în sam[a] Condriī și luī Adam 17 zamfir[e].
- 60 ug. p¹, ce s'aū socotit nești năpăști.
- 70 ug., năpăștile curten[i]lor ot Niamțu.

58.129 ug., 17 p. fac.

Banī ce s'aū dat fără lipsă.

570 ug., cī-aū luat Ionașco păr-călabul ot zlotașī birului ot Hotin.

120 ug., cî-aŭ luat tij Ionașco Părcălabul ot dăjderii ; ce s'aŭ socotit într' aciast[ă] somă.

200 ug. s'aŭ dat Drăguțăscului pristav[u]lui, ot Putna.

200 ug. s'aŭ dat Giurgii ot Cotnari.

420 ug. 700 lei, ce s'aŭ dat Cîogolii, pintru bani cî-aŭ dat.

619 ug. s'aŭ dat pristavii ot sălitră ot Bărlad.

281 ug., 19 p., ce s'aŭ dat Nemților ot Bucîulești.

30 ug. s'aŭ dat lui Tălmaci călăraș.

80 ug. pentru pungi la Visterie.

13 ug., 8 p. pe cîară și bumbac și cele 3 făclii ot Bucîulești.

112 ug. pe 7 cai ce s'aŭ luat la grajd.

2.574 ug., 7 p. fac.

Ce s'aŭ dat lefea, să să știe.

56.593 ug., 12 p. S'aŭ dat lefele sluj[i]tor[i]lor din luna lui Ghen. păr la eșitul lui Iulie, fără liafa Nemților de luna lui Iulie, ce s'aŭ dat 14 deasetin[ă].

5.786 ug., 16 p. Ce trec cheltuiș mai mult ot Vistirnicul.

† Ce i s'aŭ dat dintr'acești bani :

1.000 ug. De la Jicnișer.

776 ug., 17 p. Din camănă.

255 ug. cî-aŭ dat State Vameș, liafa lui Ghiorghii.

140 ug. din preapotașii (*sic*) 211 taler[i].

1.340 ug. de la boeri ce iaste să ia.

449 ug., 17 p. bani cî-aŭ fost, șalăi din cas[ă] ; și nu s'aŭ umplut din dajdea.

1.906 ug., 6 p., cî-aŭ luat din orânduiala birului cî-aŭ trecut mai mult.

5.768 ug. p^l. fac.

[Ms. 237 al Ac. Rom., f° 576 și urm. ¹]

¹ Cuprinde actele administrative pe un an ale lui Constantin-Vodă Mavrocordat în Moldova, dar se copiasc printre ele și documente mai vechi, aduse, în deosebite pricinii, la cunoștința Domniei. — În doc. 27/XIII al Ac. Rom. avem dată «gorștina, de oi, precum aŭ fostu estimpu, l^e 7173, Ghen. 10.

C.

Variantă din Cronica lui Stoica Ludescu,

[1654.]

Iar boerii, împreună cu părințele Ignatie Mitropolitul, aceiaș trimise de să strînse toată Curtea și toți slujitorii, dîndu-le veste de pristăvirea lui Matei Voevod, și să sfătuiră toți dinpreună și aleasă din mijlocul lor pre Costandin Postelnicul sin Șarban Voevod, rădicîndu-l să fie stăpîn, căci era om bun, și înțelept, și blind; și-l duseră în Biserica Domnească, de-l îmbrăcară cu haine domnești, și-i citi molitva de Domnie, puindu-î gujma în cap, și șazu în jățiu, blagoslovindu-l părintele Vlădica, și ziseră toți: *mnoga leta*. Și de aicea i să începu numele de Domnie: Io Costandin Voevod, sărutîndu-î și mîna de Domnie noao, cît să cade, și jurară toți boerii și slujitorii să-î slujască cu dreptate. Istovindū aciastă scrisoare și trupul lui Matei Voevod, în mijlocul Curții strîngîndu-se mulțime de arhieriei, și cu prea-sfințitul Macarie, patriiarhul din Antiohiia, și călugări, popi; și s'au făcut pogri-banie cum să cade . . . .

După aciasta început-au Io Costandin Voevod sîn Șarban Voevod, împreună cu toți boerii, de-ș căuta de rîndul țării și de așazămintul Domniei, plecîndu-ș capulă la Împărăție; trimis-au de olacū cărți la Vizirul și la alți prietenii pentru întîmplarea ce scrie mai sus. Decî Vizirul au priimit, și i-au părut bine, și altora tututura, pentru Costandin Voevod, căci îl știa că iaste om bun și înțelept. Și nu după multă vreme alese o seamă de boeri, anume: Stroe Vel Vist. Leurdeanul i Pană Filipescul Vel Stolnicu i Gherghe Băleanul i Drăghiciu Cantacozinò Logf. i Danciu Logf. Părăianul, Iorga Olănescul i Neguț Tătarul (*sic*) i Preda Bucșanul și cu o seamă de Roși

+ 7.300 oi Suciava bez Cămpullungu. + 1.500 oi Cămpullungu. + 7.800 oi Niamțul. + 1.250 oi Romanul. + 2.350 oi Bacăul. + 1.300 oi Putna. + 1.000 Tecuciul. + 400 oi Covurluiul. + 1.200 oi Tutova. + 1.550 oi Vasluiul. + 1.200 oi Fălciul. + 1.250 oi Lăpușna. + 4.200 oi Orheiul. + 3.500 oi Soroca. + 6.300 oi Hotinul. + 4.400 oi Cernăuții. + 2.000 oi Dor[*o*]hoiul. + 1.300 oi Hărlăul. + 400 oi Cărligătura. + 2.500 oi Iași.

i popi, de i-au trimis la Poartă, căzînd la poala lui Sultan Mehmet Împărat și a lui Derviș-Pașa Vizirul, făcînd multă rugăciune ca să-l hărăzească pre Costandin Voevod să fie Domn Țării-Rumînești, și numai decîtă scoaseră beiulă ¹ împărătescū, de-î deate steagū de Domnie noao, trimițîndu-l cu Terzi cu Mustafă-Pașa Talhăci, împreună cu boerii . . . . .

(Ms. 436 al Ac. Rom. ; în parte și ms. 269.)

CI.

Congratulatio publica victoriae quam, auspice Deo Ter Optimo Maximo, Serenissimus dd. Georgius Rakoczi, Dei gratia princeps Transylvaniae, etc., reportavit de Catilinis sive perduellibus in Transalpina furentibus, die iunii XXVI, anno MDCLV. Effusa die XXVI iulii regnantis, . . . in palatio Suae Celsitudinis tunc reducis, ab Isaaco Basirio, S. S. theologiae doctore ac professore publico, Albae-Juliae [8 pp. imprimatae].

. . . Tu exercitus . . . perduellium debellasti idque exigua (utī retulerunt nobis, absentibus, sed circa salutem vestram perpetim curiosis), perexigua, inquam, sex vel septem millium manu (neque enim tuum, militum plusquam triginta millium exercitum, univēsum in hostem, tametsi numerosum, effundere voluisti, cordatus, verum vix sexta duntaxat turmarum tuarum parte) totam illam, plus quam viginti duorum millium Catilinarum transalpinorum, ex improvise, atque id etiam in loco vobis sat incommodo, exercitui vestro ingruentium, confluviem contrivisti, fudisti universam, dynastam vicinum vestrum Constantinum, magnates quoque suos, veluti capitēminutos, suis quemque dignitatibus ac locis postliminio restituisti, idque totum, quod mirentur seri nepotes, effecisti simul et semel solus . . . Acsi votum illud publicum nostrum animitus nuper ² in scholis vestris, quando scilicet easdem Celsitudo

¹ *Berat*, probabil.

² Aprilis XXIII, qua die Sna Celsitudo elementer condescendit interesse disputationi theologiae publicae. . . Tunc oratum fuit ut Deo exercituum iusta bella omnia Celsitudinis Suae (quandocumque) coronaret certa victoria. [In original.]

Vestra sua augusta praesentia beare dignata est, fuisset in antecessum veluti propheticum omen, adeo Deus Optimus Maximus nostrum illud (ad verbum) complevit augurium! . . . Maecte victoria hac memorabili, utpote ex parte victoris, Deo gratias, tantum non incruenta (siquidem centum viginti quinque duntaxat ex gregariis vestris in praelio desiderati). Maecte ad oream tibi debitissimam, pro spoliis opimis, pro manubiis universis, pro tormentis bellicis XXXIII, pro signis (vexillis infestis) XLVIII hosti ereptis, proque praecipuae coniurationis ipso duce victo, capto, — atque etiam, nobis iam spectantibus, huc in vinculis triumphaliter adducto . . .

[Retipărit de Iosif Kemény in *Új Magyar Muzem*, an. IX, 1859, pp. 502-3.]

CII.

[1657.]

Io Gheorghie Ghica Voevoda, boj. mlst. gspdrü zămli mo l davskoî. Adecă aũ venit înnainte noastră și a boiarilor noștri, mari și mici, boiarinul nostru Miron Costin, nepotul Balicăi Hat., cu rugătorii noștri, egumănul și cu tot săborul de la sf[ă]nta m[ă]n[ă]stire S̄ti Sava, din târgu din Iaș, zicând boiarinul nostru Miron Costin Sulger, cum îi țin rugătorii noștri călugării de la S̄ti Sava ḡium[ă]tat[e] de sat de Larionești, ci iaste la ținutul Sorocii pre apa Nistrului, partea unchiu-săi Balicăi Hat., cu alte părți ci-aũ fost cumpărat Enachi Postelnicul, împresoar[ă] și acea parte a Balicăi . . . Deč Domniia Mea și cu tot Sfatul nostru am aflat cum acel sat Larioneștii aũ fost driaptă cumpăratură luî Enachi Post. pentru a luî drepti agonisiș bani, iar Balica Hatmanul n'aũ avut nice o treabă, ce, unde ș'aũ dat banii, să margă Miron Slu-geriul să-i ià de la acei oameni . . . Ias, let 7165, Mai 26.

[Condica luî Constantin Mavrocordat, fo 521.]

CIII.

[1660.]

† Io Stefan Voevod, bjiu mlstiiũ gspdrü zemli moldavskoî, scrie Domniia Mea la toate slugile noastre, căți veți îmbla

cu toate slujbile Domniei Meale la ținutul Fălciului: la zlo-
tași, și la leoași, și la gălbănași, și la tălerași, și la ortași,
și la dajnici călărășești, și la alți slujitori, la toți: deaca veți
vedea cartea Domniei Meale, iar voi toți să aveți a lăsa în
pace de dajde, și de zloți, și de lei, și de taleri, și de orți, și
de dajde călărășasci, și de alte dări și angherii, de toate,
câte vor hi pre alți mișei în ț[a]ra Domniei Meale, — pre cești
călărăși și oameni carei au fugit în ț[a]ra turciască, și acmu
au venit de s'au așezat la slobodie rugătorilor noștri egume-
nului și a tot săborul de la sv[ă]nta mănăstiria de la Aron-Vodî,
la sat, la —, pe vale Rândzeștilor; nime întru nimicî să nu-
învăluiască, iar, cine-i va învălui, de mare certare va fi de
la Domnia Mia. Într'un alt chipu nu va fi.

† Sam gspdinu veleal.

U Ias, 7168 Mai 7.

Io Ștefan Voevod. [Pecete mică.] — 9LXXVII.

CIV.

[1660.]

Mlstieiu bojiei Io Ghiorghe Ghica Voivoda i gospo-
dină, davat gospodstvomi sie poveleanie gospodstvomi
vearnnomu bolearin gospodstvomi, Șarban Cantacozino,
vtorii logofet i sās snavi ego ilitez bogă dast, ca să fie
volnic cu aciastă carte a Dumnie Meale, de să ție satul
Cotărceianii ot sud Elhov, den sus de București, tot satul
cu tot hotarul, și cu tot vinitul din câmpu și din pădure
și den apă, și din șazutul satului, de pretutindinea, oare-
cât se va aleagie, și cu rumăanii căți se vor afla într'a-
cest satu, și cu viile, și cu morile, și cu grădini. Pentru că
acestu satu Cotărceianii ce scrie mai sus, fost-au al Ghiocăi
Capitan. Dicî, pre vreama ce au arădicat Costandin Vodă
sabiia asupra Înpărății, și au trecut preste munte, de au
vinit din Țara Ungurească hoțeaste, iar G[h]ioca Cap[i]tan el
n'au vrut să se ții de Domnia Mea, și unde au fost steagul
Înpărății ca toți boiarii țării; ce s'au sculatu și el ca un
ficleanu Înpărății și Dumniei Meale, și dușman țării, de au
arădicat sabiia asupra Înpărății și a Domnie Meale. Decî, pre

acea vreme tremitându boiarenul Domnie Meale ce scrie mai sus ca să-ș aducă caei, să-î fie de treaba Împărății și a Dumnie Meale, iar el aū ținut calea hoțeaste, de i-aū luat 22 cai bunî. Întraceaia Dumnia Mea, văzându slujba lui direaptă și credincioasă și socotindu Domnia Mea și pentru paguba lui ce i-aū făcut, și pentru ficleniia ce aū făcut Domnie Meale și țărăi, dat-am Domnia Mea și am miluit cu acestu satu Cotărceaniî, ce scrii mai sus, să-i fie lui moșii, și feciorilor, nepoților, strănepoților ohabnică în veaci; i ne otcogojdo nepocolebimom porezmom gospodstvomi. Pis az Stoica Soarevicî logofet, vă nastol grad Bucureștiî, mesița Iunie 10 dne, vâl[eat] 7168. [Citat întâiū de G. M. Ionescu, în «Buletinul Societății geografice» pe 1901.]

Io Ghiorghî Ghica Voevoda.

[Archiv. Statului, Mănăstirea Cotroceni, pachet 1, n° 20.]

CV.

[1662.]

Io Evstratie Dabija Voevoda, boj mlst. gspdră zămlî moldavscoi. Adică Domniia Mea facem știre tuturor cui să cad[e] a ști, pentru toate satele și moșiile, carele să vor afla în țara Domniîi Meale, a Movileștilor și a Balicăi Hatmanului; care, fiind aceste moși, după ce s'aū stănsu Casa Movileștilor ș'aū perit și Isac Balica de Ștefan-Vod[ă] Tomșa, toate moșiile lor li-aū dat Ștefan-Vod[ă] Tomșa pre la mănăstirî și pre la alți streinî, ș'aū fost date păr cî-aū venit Radul-Vod[ă], și socotindu-să că iaste strămbătate mare făcută de Ștefan-Vodă Tomșa, căc că Balica, di-aū avut vrea-o greșală spre dănsu, aū plătit cu capul, iar n'aū fost vinovate și moșiile lui, să fie la streinî, ce aū luat di-aū dat aceale moși la seminția, care aū fost pe aceaia vreme, a Balicăi, și în dzilele lui Vasile-Vod[ă] s'aū sculat cu toțiî rudele Balicăi; ș'aū dezbătut toate moșiile aceste, și s'aū împărțit între sine ei, până ci-aū venit în țară și altă seminție a Balicăi și a Movileștilor, rudă mai de aproape, Ileana, fata lui Ioan Movilei, în dzilele lui Gheorghie Ștefan-Vod[ă]. Cărie socotind seminția aceaia

că iaste mai aproape decât toț aceia, căci că ei i-aū fost nepoț Movileștilor, iar iā iaste fatā Mobilei, aū dat toate părțile ce făcusă întru sine, toate moșiile aceaste aū dat pe mână Ileanii, fata lui Ion Movila. Deč, acesta lucru fiind și la știrea Domnii Meale, socotit-am Domnia Mea, cu tot Sfatul nostru, și Domnia Mea încă am dat ș'am întărit de la noi toate aceste moși a Balicăi, carele sint în izvod de la sāmînție Balicăi, iscălite și scrisă, de boiarii carei aū ținut mai înainte de dānsa. Pentru aceaia aceale moși, carele mai sus scrie, a Balicăi, carele spun și în izvod, ca să fie și de la Domnia Mea driaptă ocină și moșie fetii lui Ion Movila, Ileanei, și feciorilor și strănepoților lor, și a toată sāmînția ei, neclătită nič dānăoarā în več. I dasia neumișæet.

Ias, lt 7170, Ghen. 31¹.

[Condica lui Constantin Mavrocordat, fo 520-20 V^o.]

CVI.

[1665.]

† Safta, ce am fostu Doamnă a răpăusatului a lui Ghiorghie-Ștefan-Vodī, precum am luatu o sutī de lei de la dumnea-lui finul Adam, Ghen. 14 dzil[e]; pecetluitul să-i hie Dumisal[e] de sam[ă]. U Ias.

Ἡ ὁμολογία τῆς κίρας.

Pecet[e] de datoriia Doamnei Saftei.

[Bibl. Ac. Rom., 82/LVIII.]

CVII.

[1665.]

Eū Safta, ce am fost Doamnă, scriū și mărturisăscu cu acest zapis al meū, cum am dat Post. Stamate și giupănesăi dum. Tudoscăi și cuconilor dumilor sal[e] trei părți den sat din Șarpen[ī] și trei părți din Puhăcenī, danie; să fie dum. driaptă

¹ Lista moșiiilor: «Împărțala satilor Balicăi între rud[e], care s'aū făcut în dzile[e] Mării Sal[e] Vas[i]lie-Vod[ă], la let 7150», e pe fo 523-3 V^o. Participă la ea: «Voruntar, Vel Vor. i Pavāl Bucium, Nastasoe, Buhuș Vel Med., Irina, Ștefan». Sint cincizeci de moși.

ocină și moșie în več de več, și cuconilor dum. Și pentru mai mare credința mi-am pus pečt. și iscălitura, ca să-s criază. U Vălen[î], velet 7173, Ghen. 5.

[Pecete.]

Safta gspjda.

Bunbul, biv Vel Vor.

Nicolai Buhuș, Vel Logft.

Andriaș Vel Spatar.

Hăbășăscul, Vel Șăt.

[Condica lui Constantin Mavrocordat, f° 496 V^o.]

CVIII.

[1670.]

Adică eū Safta, cî-am fost Doamnă răpoosatului Gheorghie Stefan-Vodă, scriū și mărturisăscu cu acest adevărat zapis al mieū, de nimine nevoită nici asuprită, ce de a mia bună voe, pentru a cince parte den sat din Șărpeni și pentru a cincea parte den Puhăcenî, ce sânt la Țănutul Orheiului, car[e] ne sânt de moșie despre strămoșul nostru Șiarpe Postelnicul, și mi s'aū vinit mie la împărțal[ă] despre alți frați al mi; și apoi, când aū fost Domnu mieū Domnu aici în țară, dat-am aceste părți de ocină danie dumisal[e] lui Stămat[e] Postelnicului celui Mare. Așjdir[e] și după cî-am lipsăt noi din Domnie și dacă am vinit eū din pribegie de la Șfedzi, de iznoav[ă] iarăș am mai făcut dum. și alt zapis întăritur[ă] pre acel[e] părți de ocină, iar acmu într'aciastă vreme, agiungănd eū la bogat[ă] lipsă, și neavănd eū altă nedejde de aiuril[e], numai ce mi-am luat aceste părți de ocină de la dum. Postelnicul și li-am scos la vândzare. Decî dum. Post. aū socotit, fiind satil[e] aceale pre sama dumisal[e], și aceste părți de ocină hiindu danie de la noi și mai dinainte vreme, precum mai sus scriem, iarăș li-am vândut dum. drept trii sut[e] și 50 lei bătuți, și mi-aū plătit dum. deplin acești ban[î], în mânia; de acmu înnainte ca-s fie aceste părți de ocină, a cince parte den sat din Șărpen[î], și a cincea parte din Puhăcen[î], driaptă ocină și moșie și cumpăratur[ă] și danie dum. Post. Stămat[e] în veci. Și acest zapis s'aū făcut denainte dum. Solomon Bărlădian Vel Logft., Miron Costăn Vel Vorn. nij., Gri-

gorașco Hăbășăscul Vel Vorn. viș., Nicolai Răc[o]viț[ă] Hat., Gavril Costachi Vel Spat., Ionașco Tălmač Vel Păh., Ilie Sturdza Vel Stol., Ion Răcoviț[ă] Vel Com., Contăș 3 Logofăt și cu D^{te} Vornic de Poartă. Și pentru mai mar[e] [credință] mi-am pus peč[e]t[ea] și iscălitura, și dum. cu toțîi s'au iscălit, ca-s știe. U Ias, lt 7178, Fev. 21 ¹.

[Condica lui Constantin Mavrocordat, f° 497.]

CIX.

Pan Cărăiman biv Vel Cîșnic însumi pre mene mărturisăscu cu cest al mieu zapis cum are Stamati Grecul de Bursuceanî a șaptea parte de în sat de în Bursucea, de în vatră, și de în țarină, și de în moar[ă], și de în fânațe, și de in hă-

¹ La 9 Februar 1663, Evstratie-Vodă confirmă lui Stamati «Hiotin» moșia ce rezultă dintr'o sumă de cumpărături de la «Iisafța» și de la rudele ei. «Căc acel sat au îmblat în 5 părți: o parte a lui Prodan Drăg[u]șăscul, și altă parte a ficiorilor lui Cîolpan, anum[e] Gheorghit[ă] și frati-său; decî parte de la Drăg[u]șăscul au fost făcut schimbu cu Vas[i]lie cî-au fost Hatman, fratile lui Gheorghie Ștefan-Vod[ă]» (f° 495 V^o). — Urmează o danie a lui Gheorghie Ștefan către același ca Stolnic (13 Octombrie 1655-6): «pentru a lui driapiă și cu credință slujbă ce ni-au slujit noi și țărăi de câteva ori la Țarigrad»: «Pent' aceia, că o oaminî vor fi într'acel sat Șărpenii și în satul Puhăcenii, să fie tot supt ascultare Șărpenilor, tot un sat, și să aibă a asculta ei cu toțîi de boiariul nostru Stamate Post. și de omul său caril[e] il va pune acolo, ispravnic întru tot ce le va d[a] învățatură; iar caril[e] nu va asculta, să aibă a-l certa și a-l globi pe fiești-car[e] după dela sa, și altul nim[e] să nu-s amestîc[e]» (f° 496). — Altă întărire a lui, din 24 Ianuar 1660, pentru a cincea parte din ambele: «care părți au fost a Tomii Sulgeriul; cu care părți de ocină au avut schimbătur[ă] cu ficiorii Tomii Sulgeriul, cu alt sat, anum[e] Lățcanii, cariî sânt la Țănutul Cărligăturii» (f° 496 V^o). — La Bibl. Ac. Rom. se află (93/LXXII) actul prin care Constantin Cantemir dă lui Apostol Catargiul biv Comis «satul Dăvidiani Bouluî, ce sântu la Țănutul Niamful uî, pentru căci au dat domniului Gligore Spătar patru sute de lei Ducăi-Vodă, cari banî au fostu datoare Doamna Safta, cî-au fostu a lui Gheorghie Ștefan-Vod[ă], cu aciale 400 de lei, și au fostu chiziiș domniului Gligori, cî-au fostu Spătar, cu zapisul Doamniî, cu dzi; decî, când au fostu la dzi, Duca-Vod[ă] au strânsu pre Gligori Spatariul de banî; decî Gligori Spatariul au făcut cum au putut și au luat banî cu camăti și au dat Ducăi-Vodă acial[i] patru sute de lei, pre-

leșteu, de preună cu mine, ca să n'aibă oamenii mei, deregători sau alți oameni, nici o treabă cu partea lui; ce să-știe ocina cumu să cade. Ș'aū fost în tocmala noastră Vasilie Cluciariul, și Avram Ușariul cel Mare, și Ștefan de Loze. Mai mare mărturie ne-am pus și peceteile noastre într' acest zăpis, să să creadză. De aciasta mărturisim. Pis u Ias, Mai 24. [Bibl. Ac. Rom., 89/XXX.]

CX.

† Eū, Vasilie, feciorul lui Procop Cărăiman, mărturisescu cu cest zăpis al mieū, cum eū de bună voe am vândut partea noastră den sat, den Macsinești, ce ne-a fost cumpăratură de la Drăgan și de la Ionașco, feciorii lui Dumitru Uricariul; și o am vândut du[m]i[s]a]le giupănului Dumitrașco Ștefan Log[*o*]fătul cel Mare drept doao sute de taleri bătuți; și mi i-aū dat toț banii dennaintea a mulți boiarī; și i-am dat și direasele ce am avut pe acel sat. Și spre mai mare mărturie pusu mi-am și pecetea într' acest zăpis; să să știe.

† Az Vasilie Cărăiman.

[Pecete cu două mîni ce se strîng, două stele și o cruce.
Bibl. Ac. Rom., 199/IV.]

cum iaste și zăpis, de la Doamna Safta; și, cînd aū murit Doamna Safta, s'aū dat pre mîna Boului, și, ce aū rămas bucate și moși, aū rămas pre mîna Boului; deci, fiind Văliani a Doamniī, i-aū dat dziastre Boul ginere-săū Predi; deci pentru acie am dat Domnia Mia să opriască satul Davidiani, să ție, pîn vor da aciali 400 de lei».

¹ La 3 Februar 1606 Ieremia-Vodă dă Popeștii lui Cărăiman Vel Paharnic. — La 22 Mart 1610, act pentru Năstasia a răposatului Cărăiman Vel Paharnic. — La 12 Octombrie 1603 Domnul dă aceluiași Simioneștii (ms. 234 al Ac. Rom., pp. 40. 50). — La 20 Ianuar 1664, Istrate-Vodă dă ordin către «giupăniasa Măricuța, fata lui Procop Cărăiman», și fiil, pomenind pe «părinții ei, Procop Cărăiman și giupăniasa lui, Nastasiia». În alt act vedem cum înaintea mai multor boierī de țară vine «aciastă săracă de giupăneasă, anume Măricuța, fata lui Procop Cărăiman», pentru a i se alege moșia din Căuiești (Bibl. Ac. Rom., 17/XXXVII, 99/XXXVII).

CXI.

[Din ziarul lui Ioan Nemes, tipărit în *Történelmi Társ*, 1902, broșura II.]

[1652-9.]

La 6 April 1652 a sosit solia Voevodului muntean, Udriște, în Bălgrad, la principe și i-a adus un cal turcesc pătat, cu toate rafturile, și încă un cal . . . Lui Rákóczy Ferencz un cal turcesc negru, împodobit cu toate rafturile și un băț cu pene în șea (?). În ziua de 7 April s'au și întâlnit solii cu principele și i-au dat darurile pomenite, și principesei i-au dat o bucată de canavaț cu aur și o roche de postav roș (*écarlate*). La 8, l-a ospătat principele și i-a dat și răspunsul. . . La 21 Iunie 1655 ne-am pus în tabără la Buzău. La 24, am petrecut acolo. La 25 ne-am dus la «Sellye». La 26 ne-am dus lângă apa Teleajăn, la crucea de piatră, pe amîndouă părțile drumului de țară pe unde se duc de la Tîrgoviște la Buzău. Tot acolo ne-am bătut pe cîmpul «Tuhot» cu seimenii, unde ni a dăruit Dumnezeu nouă învingerea, pentru care să fie lăudat numele Domnului. La 27 Iunie, am făcut legătura cu Voevodul Moldovei; ne-am pus în tabără lângă Ploiești. La 28, am petrecut acolo. La 29, ne-am așezat lângă apa Cricovului, la 30, la Gherghița. Acolo a venit Voevodul Constantin înaintea principelui. La 1-iulie am petrecut la Gherghița. Acolo a găzduit Voevodul pe principe. La 2, ne-am dus la «Stroița», lângă Ialomîța. Până la 7 am fost în tabără la «Stroița». La 8, ne-am dus la Gherghița. . . La 10 ne-am dus către «Colorești» și am stat la Drăgănești; principele nostru s'a dus spre Tîrgoviște.

La 14 Februar 1658 mi-au adus știrea că au venit Tatarii în hotarele Țării-Românești, la Brăila, și că Domnul li-a trimis ajutor.

La 11 Mart 1658 a venit Voevodul din Țara-Românească, cu toată casa, în Țara Birsei, fugind de Tatarî.

La 25 August s'a făcut pacea între Brașoveni, Tatarî, Turci, Cazaci și Voevozi.

La 14 Octobre 1659 ne-am dus — la porunca principe-lui nostru — cu Mikes și cu alți nobili din Haromszék la Rucăr, la Voevod. La 15, ne-am întors și ne-am dus înaintea Domnului pe dealul cel de dincoace de cîrciume; de acolo ne-am întors cu principele, care a stat față în față cu Mihaï Voevod dincolo de drumul de țară, pe livadă, cu mare solemnitate. Domnul s'a dus cu Voevodul în cortul lui, care era lângă Dîmbovița; acolo s'a unit Domnul cu Voevodul și Ardealul cu Țara-Românească: prînzul l-am luat în cortul Voevodului. Voevodul i-a dat Domnului un cal turcesc cu toată armătura, și o mantă roșie de catifea, cu guler, căptușită cu blănii de ris; nobililor cîte un caftan și cu cîte o bucată orî două de postav. Tot în ziua aceea am plecat înapoi la Bran.

La 5 Novembre s'a dus Gheorghe Mikes cu 500 de inși în Țara-Românească; cealaltă oaste la Orăștie.

La 21 Novembre a bătut Voevodul Ghica cu Tatarii pe Voevodul Constantin și pe Ungurii din Ardeal și Țara-Ungurească, — cari s'au dus cu el; acolo s'au pierdut 6-7.000 de Unguri. Mikes, generalul lor, a fugit prin Oituz. Voevodul a fugit către Țara-Românească, prin pasul Buzău.

La 23 Novembre a avut Voevodul Mihnea o luptă la Giurgiul-Negru, unde nu au căzut mulți Unguri. Turcii s'au închis în șanț, și oastea lui Mihnea s'a retras, voind să se pregătească mai bine de lucru, ca a doua zi să atace cetatea. Dar între acestea a auzit știrile Mihnea. La 15 Novembre el a căutat să se apropie din Țara-Românească către Ardeal.

La 3 Decembre, nefind sigur Mihnea în Țara-Românească, a venit la Rîșnov. La 14 Decembre am auzit că Mihnea e în Cic: ne-am dus noaptea, vre-o treizeci de călări, după el, ca să cumpărăm pe cei din Cic și să-l prindem; dar ei i-au ținut partea, și noi am fugit de acolo.

La 4 August 1660 a sosit în Orăștie un boier din Moldova cu un ceauș.